

"Bir insanı yaratan Halık'ın, âlemi müştemilatıyla beraber yaratmasında bir bu'd, bir garabet yoktur." cümlesini devamıyla açıklayabilir misiniz?

"İ'lem eyyühe'l-aziz! Bir insanı yaratan Hâlıkın, âlemi müştemilâtıyla beraber yaratmasında bir bu'd, bir garabet yoktur. Zira, bir insanın yaratılışı, içerisinde bulunan eşyanın yaratılmasından ibaret olduğu gibi, âlemin de yaratılışı müştemilâtının yaratılışından ibarettir. Ve keza, insan, âleme bir enmuzec ve küçük bir fihristedir. Çünkü kavunun hâlıkı, çekirdeğinin hâlıkından başkası olması mümtendir."(1)

İnsan şu kainatın küçültülmüş bir özeti ve numunesi olmasından dolayı, kainatta büyük ve azametli işler ve manalar insanın cephesinde aynı ile küçük ve okunaklı olarak yazılmıştır. Bu yüzden keyfiyet olarak insan ile kainat, Allah'ın isim ve sıfatlarına ayna olmak noktasından eşittir denilse, mübalağa olmaz.

Kainat, kesret âlemi iken, **insan**, bu kesret âleminin derlenmiş ve toplanmış halidir. Kainatta azametli ve dağınık olarak bulunan tecelliler insanın cephesinde derli ve toplu şekildedir. Mesela, Allah'ın kesret âlemindeki, yani kainat üzerindeki, rububiyete dair işleri ve şunatları insanın cami olan fitrafında, özet olarak hükmünü aynı ile icra eder. Bu noktadan insan, kainat dairesinde tecelli eden dağınık vahdet pırıltılarını toplayan ve cem eden bir temerküz aynasıdır. Yani insan kainatta dağınık olan vahdaniyet manalarını mercek gibi toplayıp şuurlu nazarlara sunan, hem seyirci hem de dellal ve tebliğcidir. İnsanın mahiyetini okuyan, kainatın umumunu okumuş gibi olur.

Demek insanı yaratmak, kainatı yaratmakla eşdeğerdur. İnsanın mucidi kim ise, kainatın mucidinin de o olması iktiza eder. İnsan ile kainat, çekirdek ile ağaç gibidir. Nasıl ki, çekirdek ile ağacın mucidi bir olmak lazımsa, aynı şekilde insan ile kainatın yaratıcısının da aynı olması lazımdır.

"Tarla kiminse, tarladan biten mahsul de onundur." hükmünce; kainat tarlasından yetişen insan da, insanın yetiştiği kainat tarlası da onundur. Zira kainatın içindeki hava, su, toprak ve güneş olmasa insan da olmaz. Demektir ki, insanı kim icat etti ise, bu unsurları ona hizmetçi eden de O'dur.

(1) bk. [Mesnevî-i Nuriye, Zerre](#)